

УДК: 378:37.091.12:36-051

РОМАНИШИНА Людмила

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

<https://orcid.org/0000-0002-6026-2614>**КРИЩУК Богдан**

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

<https://orcid.org/0000-0002-9999-5356>e-mail: kryshchuk84@gmail.com**ГУРА Антоніна**

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0002-8004-4606>e-mail: toniagura@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Центральне місце у реформуванні вищої освіти посідає забезпечення та підвищення якості освітнього процесу, що є одночасно метою та результатом діяльності кожного закладу вищої освіти. Сучасна вища освіта в Україні є центральною соціально-державною інституцією, ключовою функцією якої є підготовка майбутніх фахівців до різних аспектів майбутньої діяльності у певній галузі. Проблема підвищення якості діяльності сучасних фахівців неоднозначно залежить від сформованості педагогічної культури. **Мета статті** полягає в аналізі феномену педагогічної культури майбутніх фахівців, визначенні основних напрямів її формування у закладах вищої освіти. **Завдання дослідження:** проаналізувати наукові дослідження з обраної проблематики; розглянути наявні позиції науковців щодо досліджуваного феномену; визначити основні напрями, в межах яких відбувається формування педагогічної культури студентів. Для визначення теоретичних основ досліджуваного явища використано сукупність взаємопов'язаних **методів дослідження**, зокрема методи аналізу та синтезу, порівняння, класифікації та узагальнення наукових підходів до проблеми дослідження, представлені у філософських, соціологічних, психологічних, педагогічних джерелах. **Результати дослідження.** Педагогічну культуру розглянуто як інтегральну характеристику, що визначає здатність майбутніх фахівців вирішувати професійні проблеми і типові професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності на основі використання знань, професійного та життєдайного досвіду, цінностей та індивідуальних здатностей. Встановлено, що формування педагогічної культури студентів здійснюється у процесі професійної підготовки переважно у трьох напрямках: під час психолого-педагогічної підготовки студентів (вивчення психології, педагогіки); у межах організації самостійної діяльності студентів, спрямованої на розвиток та поглиблення теоретичних знань та практичних умінь; під час самовиховання та самоосвітньої діяльності. Формування та розвиток педагогічної культури є складним процесом, який триває протягом усього професійного життя.

Ключові слова: професійна культура, педагогічна культура, майбутні фахівці, професійна підготовка.

DOI: <http://doi.org/10.31891/pcs.2023.1.23>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні соціально-економічні процеси та реформи у сфері освіти, які активно відбуваються в Україні, актуалізують зміни у вимогах до професійної підготовки майбутніх фахівців. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується усвідомленою потребою у висококомпетентних фахівцях, які вільно володіють своєю професією, готових до постійного професійного зростання та мобільності [Приходько, 2018]. Окреслені положення відображені й у низці нормативно-правових документів, зокрема Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» (2015), Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022), Проєкті Концепції

розвитку освіти України на період 2015–2025 років (2015), Законі України «Про вищу освіту» (2014). Професіоналізм особистості передбачає не лише сформованість професійних умінь та навичок, професійну компетентність, а й досягнення високого рівня професійно-педагогічної культури. Саме тому проблема формування педагогічної культури майбутніх фахівців стає особливо актуальною. Культура охоплює всі галузі діяльності особистості, зокрема й професійну діяльність. Кожна професія має власні професійні норми, правила, принципи та вимоги. Фахівцю для виконання професійних обов'язків необхідно володіти певними знаннями, вміннями, навичками, особистісними якостями. Зазначені складові

відображаються у змісті професійно-педагогічної культури.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Основою розв'язання проблеми формування педагогічної культури майбутніх фахівців є наукові пошуки, що відображають: загальні засади підготовки майбутніх фахівців (Є. Бондаревська, В. Зязюн, О. Мармаза, О. Сухомлинська, Г. Троцько й ін.); педагогічні цінності в структурі професійно-педагогічної культури (С. Вітвицька, В. Гриньова, І. Зязюн, Ю. Смаковський, Л. Хоружа та ін); сутність і структуру професійно-педагогічної культури (І. Бех, Н. Сегеда, В. Сухомлинський, О. Рудницька, та ін); сутність професійного мислення та професійної педагогічної свідомості у структурі професійної культури (О. Мудрик, О. Пехота, О. Сприн та ін.); чинники та умови формування професійно-педагогічної культури (Ю. Вишневський, Ю. Жданов, В. Рибалка, Л. Сохань та ін); особистісні механізми, що забезпечують формування професійно-педагогічної культури (І. Пальшкова, Т. Сидоренко, Ю. Смаковський та ін); методологічні основи міжнаукових зв'язків з позиції системного підходу (С. Заветний, С. Пазиніч, О. Пономарьов, Л. Тіщенко та ін). Однак недостатньо вивченими залишається поняття «педагогічна культура майбутніх фахівців», особливостей педагогічної підготовки, в якій відбувається її формування у ЗВО.

3. ВИОКРЕМЛЕННЯ НЕ ВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Встановлено, що складність формування педагогічної культури майбутніх фахівців полягає в тому, що їхня професійна підготовка має обмежену педагогічну складову частину, адже вони ґрунтовно не вивчають дисципліни педагогічного циклу. Водночас, здійснений аналіз наукових досягнень та накопиченого досвіду, психолого-педагогічної літератури та дидактичної практики засвідчив, що недостатньо дослідженими залишаються можливості формування педагогічної культури майбутніх фахівців в інноваційному освітньому середовищі засобами інноваційних технологій. Не повною мірою враховувалися і такі сучасні тенденції

професійної діяльності, як інтеграція професій, суб'єктність, рефлексія, інтенсифікація інноваційних технологій, співтовариство тощо. Тому актуалізується завдання пошуку основних напрямів, в межах яких відбувається формування педагогічної культури студентів під час професійної підготовки у ЗВО.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Отже, мета статті полягає в аналізі феномену педагогічної культури майбутніх фахівців, визначенні основних напрямів, в межах яких відбувається формування педагогічної культури майбутніх фахівців у ЗВО.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасна освіта є необхідним елементом суспільства та культури, одним із основних завдань якої є збереження соціокультурної специфіки країни, сприяння розвитку молоді, її інтеграції у традиційну культуру, надання допомоги у виборі молодим поколінням способу життя, адекватного цінностям українського народу. Сфера освіти завжди була, є і буде системотвірним чинником життя будь-якої держави, у всьому світі вона – форпост майбутнього, домінанта в процесі національної модернізації, головна умова економічного та соціального прориву у майбутнє століття. Українська освіта зазнає змін, зумовлених входженням в загальноєвропейський Болонський процес, необхідністю вирішення проблеми забезпечення якості вищої освіти, зміною освітньої парадигми [Онаць, 2012], де ключовою цінністю є особистість, її моральна позиція, культурність, компетентність.

Пріоритетним напрямом у професійній підготовці майбутніх фахівців у ЗВО є підготовка кадрів, які засвоїли основи культури, вміють правильно використовувати на практиці знання та навички, конкурентоздатні та готові прийняти етично зважені рішення в нестандартних, мінливих ситуаціях, постійно поповнюють знання та вдосконалюють базові та соціальні компетентності. Саме тому проаналізуємо розуміння суті та значення формування педагогічної культури майбутніх фахівців.

У філософії, педагогіці та психології сутність та зміст поняття «педагогічна культура» розглянуто з позиції різних підходів. У філософії педагогічну культуру аналізують у контексті аксіологічного підходу [Кучерявий, 2019]; гуманістичної спрямованості [Щербань, 2004]. У педагогіці педагогічна культура фахівців розглядається як умова формування їхнього професіоналізму [Буряк, 2005]; певний рівень оволодіння прийомами та способами вирішення спеціальних професійних завдань [Beijaard, 2019]; громадська та особистісна цінність [Lindblom-Ylänne, Trigwell, Nevgi, & Ashwin, 2006]; єдність професіоналізму та культури людської діяльності [Пономарьов, 2011]. У психології значення педагогічної культури досліджується з позиції її виявів у професійній діяльності [Дембіцька, & Кобилянська, 2018]. Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури. У ній втілені духовні цінності освіти та виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання та виховання), а також способи творчої педагогічної діяльності, які служать соціалізації особистості у конкретних історичних умовах.

Для будь-якого дослідження, передусім, важлива система вихідних параметрів, критеріїв, показників та оцінок. Педагогічну культуру та механізм її функціонування доцільно розглядати на чотирьох рівнях:

– на першому рівні педагогічна культура є діалектичною єдністю матеріальної та духовної культури суспільства, що виконує виховну та навчальну функцію;

– на другому – як вияв локальної культури, що опосередковує процес передачі досвіду від одного покоління до іншого в окремих групах людей;

– на третьому – як частина професійної культури, зумовлена необхідністю виконання її носіями певних виховних та навчальних функцій;

– на четвертому – як безпосередньо професійна культура, властива фахівцям, які реалізують педагогічну діяльність на професійному рівні.

В основі будь-якої освітньої діяльності є культурологічна парадигма. Це означає, що культуру необхідно розглядати як мінімум у трьох видах: як джерело загальнолюдського

(зокрема наукового) досвіду; як учасник діалогу (міжособистісного діалогу та діалогу культур); як сфера реалізації духовної культури особистості. Культурологічна парадигма освітнього процесу дає змогу формувати нові якості індивідуальні та професійні якості. З урахуванням цього до педагогічної діяльності висуваються певні вимоги щодо навчання та виховання, а педагогічна культура розглядається як інтегративна характеристика освітнього процесу. Педагогічна культура інтегрує безпосередню діяльність суб'єктів з передачі наявного соціального досвіду, продукти цієї діяльності, закріплені у вигляді знань, умінь та навичок, а також специфічні інститути передачі цих результатів від одного покоління до іншого.

У найзагальнішому вигляді педагогічна культура є одним із елементів загальної культури, що характеризує культуру конкретного фахівця. Варто акцентувати, що в педагогічній літературі виокремлюють два види педагогічної культури: творчу культуру, що відображає стан культури професійної діяльності в суспільстві; індивідуальну культуру, що відрізняється набутим досвідом суб'єкта педагогічної діяльності, індивідуальними властивостями особистості, характером, особливостями професійної діяльності та спілкування [Кучерявий, 2019].

За допомогою професійних якостей та ділових навичок майбутніх фахівців формуються такі рівні культури: *рівень ерудованості* – оперування колосальним обсягом інформації стосовно ставлення особистості до себе, навколишнього середовища, інших людей, а також до професійної діяльності, суспільства та способів діяльності; *методологічний рівень* – культура мислення, що визначає дослідницьку культуру фахівця та методологічний рівень аналізу; *інтелектуальний рівень* – визначається культура пізнавальної здатності та розумової праці; *народний культурний рівень* – освоєння правил, сформованих на основі народних традицій та звичаїв; *масовий культурний рівень* – освоєння доступних більшості культурних норм, з низьким значенням порівняно з народною та педагогічною культурою.

Вивчаючи співвідношення педагогічної культури із загальною культурою,

О. Пономарьов інтерпретує феномен «педагогічна культура» як різновид професійної субкультури, що є атрибутом усіх освітніх елементів (освітнього середовища, студента та викладача), для якого характерні певні принципи, норми, стилі, символи, зразки та правила поведінки, які в сукупності відображають ставлення викладача до студентів, процесів їхньої фахової підготовки, сенсів, цілей, методів, форм і засобів досягнення результату, а також до результатів власної діяльності» [Пономарьов, 2011, с. 51].

Педагогічна культура – одна з найважливіших сутнісних характеристик особистості сучасних фахівців різних спеціалізацій, в якій акумулюються духовні та матеріальні цінності виховання та навчання, накопичені в багатовіковій історії становлення та розвитку зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки [Борейко, Зінченко, Пономарьов, & Сластина, 2020]. У процесі формування педагогічної культури відбувається оволодіння студентами системою загальнолюдських та педагогічних цінностей, знань та вмінь, нормами професійно-педагогічної поведінки та правилами педагогічної етики. Фахівців, що володіють високим рівнем педагогічної культури, відрізняють розвинене педагогічне мислення та свідомість, схильність до творчості, емпатія та толерантність, ерудиція, прагнення безперервного самовдосконалення.

Педагогічна культура є сукупністю практики та спеціального курсу знань, що використовуються у процесі професійної діяльності. Одна з основних ознак педагогічної культури – формування типу професійного мислення, що впливає на самореалізацію у процесі професійної діяльності. Педагогічна культура фахівця є системною якістю, вихідними елементами якої є знання, практичні навички та власні соціальні якості, що характеризують ставлення особистості до світу соціальних цінностей [Дембіцька, & Кобилянська, 2018]. Тобто педагогічна культура є елементом моделі особистості фахівця з вищою освітою з певними особливостями (гармонійний розумовий, моральний та естетичний розвиток, широкий науковий та художньо-естетичний світогляд, вміння аналізувати власні емоційно-вольові процеси).

За твердженням Ю. Смаковського педагогічна культура є складною системою, що складається з багаторівневої структури суб'єкта педагогічної діяльності, а формування та розвиток педагогічної культури цілеспрямовано проходить не лише серед педагогів, а й на суспільному рівні (Смаковський, 2016). Загалом педагогічна культура є об'єктивним якісним показником одночасного формування суб'єкта діяльності та середовища його існування, в якому відбувається накопичення знань, досвіду та їхня якісна реалізація у особистій діяльності та поведінці [Колосова, 2021]. Відтак, педагогічна культура майбутніх фахівців є значущою складовою загальної культури, своєрідною інтегральною якістю особистості фахівців, умова успішності їхньої професійно-педагогічної діяльності, показник рівня професійної компетентності, спрямованість на особистісне та професійне вдосконалення.

Позитивна спрямованість педагогічної культури пропонує такі вимоги до професійної діяльності майбутніх фахівців: вміння об'єктивно оцінювати власні слабкі та сильні сторони; освоєння загальної культури інтелектуальності; культура дипломатичності; обізнаність в інтеграційних процесах, що відбуваються, тенденціях розвитку світового освітнього простору.

На формування педагогічної культури впливають індивідуальні особливості, вікові особливості майбутніх фахівців, їхні взаємини з навколишнім середовищем. Так, В. Буряк окреслює три напрями, що впливають на формування педагогічної культури [Буряк, 2005]. Перший напрям – освоєння культури мислення, що охоплює навички діалектичного мислення. Другий напрям – розвиток уяви. Третій напрям індивідуального розвитку особистості – формування духовних людських взаємин себе та навколишнього середовища.

Як і будь-який феномен педагогічна культура може існувати лише за наявності низки функцій, основними з яких є: *творча* – спрямована на саморозвиток та самовизначення особистості в освітньому процесі; *аксіологічна* – забезпечує усвідомлення особистістю необхідності виховувати у собі ціннісне ставлення до освіти та її продуктів (знань, умінь, навичок, компетентностей); *креативна* – орієнтована

на реалізацію можливості вільного вибору в освіті та мобілізації творчого потенціалу особистості; *самоосвітня* – спрямована на виховання у особистості якостей, що сприяють її ефективній життєдіяльності; *мобілізаційна* – є умовою, що забезпечує реалізацію особистісних якостей; *інноваційна* – визначає нестандартні шляхи вирішення проблем, що виникають в освітньому процесі; *дифузійна* – спрямована на взаємопроникнення особистісних якостей та взаємозбагачення організованої та професійно-культурної особистості та організації.

Формування педагогічної культури не обмежується психологічним та особистісним навчанням або розвитком професійних умінь та навичок, професійних якостей. Активне формування педагогічної культури починається у період професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців. Всебічно аналізуючи відображення процесу формування педагогічної культури майбутніх фахівців у психолого-педагогічній літературі узагальнено, що педагогічна культура, яка формується у ЗВО, є сукупністю понять «культура особистості» та «педагогічна культура»; узагальненою якістю, що освоюється в результаті самостійної активної діяльності студентів та інноваційної діяльності викладачів. Спеціально організований, цілеспрямований освітній процес ЗВО, спілкування з викладачами, одногрупниками, самостійна робота студентів із засвоєння змісту навчального матеріалу, виховання особистісних якостей, участь у науковому та суспільному житті ЗВО – все це, безумовно, сприяє становленню та розвитку майбутніх фахівців як професіоналів.

Основним чинником формування педагогічної культури є організація у ЗВО спільної діяльності викладачів зі студентами та розвиток їхніх здібностей «сприймати» культуру закладу освіти. Результативність організації освітнього процесу зумовлена реалізацією сукупності дій майбутніх фахівців, які є показниками їхньої педагогічної культури, зокрема: усвідомлення потреби освоєння педагогічної культури, оволодіння студентами науковими знаннями про обрану професію, здатність приймати цінності педагогічної культури, уміння актуалізувати професійні знання у процесі

діяльності, здатність орієнтуватися на результат професійної діяльності, готовність адекватно оцінювати власні професійні можливості. Майбутній фахівець набуває культурних сенсів, накопичує сенсові уявлення про «культурне» та «професійне»; готується сприймати культуру організації, де реалізовуватиме власний педагогічний потенціал. Набуття сенсів сприяє відбору цінностей, значущих для формування педагогічної культури, зразків поведінки, на основі яких майбутні фахівці досягають певного рівня цієї культури.

Професійна культура вкрай рідко залишається статичною та незмінною в аспекті професійної сутності особистості. Формування педагогічної культури буде успішним за умови забезпечення у студентів потреби у її розвитку. З цією метою формування педагогічної культури студентів доцільно здійснювати в умовах освітнього середовища, цінностями якого є повага особистої культури всіх студентів, прийняття їхньої поведінки та стилю взаємовідносин, вимогливість до себе та інших учасників колективу. Освітнє середовище, спрямоване на формування педагогічної культури студента, має бути насичена науковими, культурними, етичними цінностями, що дають змогу розвивати духовно-моральні якості особистості майбутніх фахівців.

Формування педагогічної культури майбутніх фахівців здійснюється у межах професійної підготовки здебільшого у трьох напрямках. Перший напрям передбачає *психолого-педагогічну підготовку студентів* (вивчення психології, педагогіки тощо). Мета цього напрямку – не лише формування теоретичних знань, практичних умінь та навичок, умінь ставити та вирішувати педагогічні завдання, а й розвиток індивідуальних якостей: спрямованості, педагогічного мислення, творчих здібностей, емпатії тощо. Важливим аспектом діяльності викладачів ЗВО у формуванні педагогічної культури майбутніх фахівців є створення ситуацій прийняття рішень та оволодіння студентами педагогічними цінностями, які є значущими для суспільства і для конкретної педагогічної системи. Використання активних методів навчання та педагогічних технологій (дискусії, «круглі столи», дебати, кейс-технології, творчі лабораторії, міні-проекти, наукові конференції, лекції та

семінари проблемного характеру тощо) [Смаковський, 2016] сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку їхнього інтересу до майбутньої професії.

Другий напрям формування педагогічної культури пов'язаний з *організацією самостійної діяльності студентів*, спрямованої на розвиток та поглиблення теоретичних знань та практичних умінь. Перехід від колективних форм навчання до індивідуальних, розвиток творчої самостійності сприяють самореалізації студентів, вияву їхніх пізнавальних здібностей та можливостей [Колосова, 2021]. З цією метою доцільним є організація проектної дослідницької діяльності, виробничі практики. Ефективність цього напрямку значною мірою залежить від рівня розвитку освітнього середовища ЗВО, в якому проголошуються цінності свободи особистості у виборі стратегії саморозвитку, співробітництва, творчої самореалізації, толерантного ставлення один до одного, комунікативної культури.

Третій напрям формування та розвитку педагогічної культури пов'язаний з *процесами самовиховання та самоосвіти*. Культура людини формується шляхом звернення до вітчизняної та зарубіжної спадщини. Знайомство студентів з педагогічною та психологічною літературою, літературою з предмета професійної діяльності сприяє розширенню наукового світогляду, усвідомленню значущості сучасної освіти, співставленню з минулим та визначенням тенденцій та перспектив розвитку в майбутньому. Звернення до художньої, філософської літератури сприяє формуванню світогляду майбутніх фахівців, що розвиває загальнолюдські цінності, емпатію та толерантність. Перегляд та обговорення сюжетів художніх фільмів, літератури з педагогічної тематики, роздуми та емоційні переживання різних ситуацій, що зустрічаються в житті та професійній діяльності, розвивають у студентів аналітичні здібності, вміння приймати самостійні та відповідальні рішення.

Таким чином, педагогічна культура є важливою складовою професійної діяльності майбутніх фахівців, основою їхнього професіоналізму та майстерності. Від рівня її

сформованості залежить успішність професійної діяльності фахівців. Безумовно, педагогічна культура повинна безперервно вдосконалюватися, відповідати цілям та завданням професійної підготовки майбутніх фахівців. І після закінчення ЗВО випускники повинні продовжувати розвиток власної педагогічної культури, удосконалювати свій професіоналізм, переглядаючи, уточнюючи та коректуючи власну систему культурних відносин у професійній діяльності.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

На основі здійсненого аналізу основних понять у формулюванні категорії «педагогічна культура», то вони пояснюються, з одного боку, як часто використовувані визначення: «професійні здібності та освоєння педагогічної майстерності», «спеціалізовані професійні знання, навички, вміння», з іншого боку як «культура» у поєднанні поняття «спеціальність» («професійна діяльність»); по-третє, як процес формування професійних культурних цінностей освітян; по-четверте, як результат творчого самовдосконалення та застосування у процесі професійної діяльності.

Формування педагогічної культури студентів здійснюється у процесі їхньої професійної підготовки у ЗВО та вимагає від майбутніх фахівців докладання інтелектуальних та емоційно-вольових сил. Формування педагогічної культури студентів здійснюється у процесі професійної підготовки переважно у трьох напрямках: під час психолого-педагогічної підготовки студентів (вивчення психології, педагогіки); у межах організації самостійної діяльності студентів, спрямованої на розвиток та поглиблення теоретичних знань та практичних умінь; під час самовиховання та самоосвітньої діяльності.

У подальших дослідженнях плануємо розглянути специфічні особливості педагогічної культури як наукової категорії, а також розглянути інноваційне освітнє середовище як інструмент та дієвий механізм удосконалення процесу формування педагогічної культури майбутніх фахівців.

Література

1. Борејко , Н. Ю., Зінченко , Л. В., Пономарьов , О. С., & Слaстiна , А. О. (2020). Формування педагогічної культури майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 1(121), 25–30.
2. Буряк, В. К. (2005). Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект. Київ: Деміурґ, 232.
3. Дембіцька, С., & Кобилянська, І. (2018). Формування педагогічної культури фахівців інженерних спеціальностей, *ПедБез*, 3 (1), 51–56.
4. Колосова, Л. М. (2021). Проблеми управління професійним розвитком методиста науково-методичної установи в теорії та практиці. *Вісник післядипломної освіти*, 2, 19–25.
5. Кучерявий, О. Г. (2019). Феномен професійно-педагогічної культури: аспект терміносистеми її теорії у цілісному вимірі. *Вісник національного університету Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка*, 1 (157), 81–86.
6. Онаць, О. (2012). Педагогічна культура керівника. *Директор школи. Шкільний світ*, 2, 4–9.
7. Пономарьов, О. С. (2011). Професійна культура педагога. [Навч.-метод. посіб.]. Харків: НТУ «ХПІ», 198.
8. Приходько, В. (2018). Педагогічна культура: заняття з елементами тренінгу (для вихователів дошкільних закладів). *Психолог дошкільця*, 10, 4–17.
9. Смаковський, Ю. В. (2016). Педагогічна культура вчителя як наукова проблема. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*, 2 (12), 290–299.
10. Щербань, П. (2004). Педагогічна культура та її значення в суспільстві. *Рідна школа*, 7–8, 16–19.
11. Beijjaard, D. (2019). Teacher learning as identity learning: models, practices, and topics. *Teachers and Teaching*, 25 (1), 1–6.
12. Lindblom-Ylänne, S., Trigwell, K., Nevgi, A., & Ashwin, P. (2006). How approaches to teaching are affected by discipline and teaching context. *Studies in Higher Education*, 31, 285–298.

References

1. Boreiko , N. Yu., Zinchenko , L. V., Ponomarov , O. S., & Slastina , A. O. (2020). *Formuvannia pedahohichnoi kultury maibutnix fakhivtsiv u haluzi fizychnoi kultury i sportu* [Formation of the pedagogical culture of future specialists in the field of physical culture and sports]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport)* [Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)], no 1(121), pp. 25–30 (in Ukrainian).
2. Buriak, V. K. (2005). *Pedahohichna kultura: teoretyko-metodolohichni aspekt* [Pedagogical culture: theoretical and methodological aspect]. Kyiv: Demiuurh, 232 (in Ukrainian).
3. Dembitska, S., & Kobylanska, I. (2018). *Formuvannia pedahohichnoi kultury fakhivtsiv inzhenernykh spetsialnostei* [Formation of pedagogical culture of specialists in engineering specialties]. *PedBez*, no 3 (1), pp. 51–56 (in Ukrainian).
4. Kolosova, L. M. (2021). *Problemy upravlinnia profesiinym rozvytkom metodysta naukovo-metodychnoi ustanovy v teorii ta praktysi* [Problems of managing the professional development of a methodologist of a scientific and methodical institution in theory and practice]. *Visnyk pisljadiplomnoi osvity* [Bulletin of postgraduate education], no 2, pp. 19–25 (in Ukrainian).
5. Kucheriavyi, O. H. (2019). *Fenomen profesiino-pedahohichnoi kultury: aspekt terminosystemy yii teorii u tsilisnomu vymiri* [The phenomenon of professional and pedagogical culture: the aspect of the terminological system of its theory in a holistic dimension]. *Visnyk natsionalnoho universytetu Chernihivskiy kolehium imeni T. H. Shevchenka* [Bulletin of T. G. Shevchenko National University of Chernihiv Collegium], no 1 (157), pp. 81–86 (in Ukrainian).
6. Onats, O. (2012). *Pedahohichna kultura kerivnyka* [Pedagogical culture of the manager]. *Dyrektoir shkoly. Shkilnyi svit* [School Director. School World], no 2, pp. 4–9 (in Ukrainian).
7. Ponomarov, O. S. (2011). *Profesiina kultura pedahoha* [Professional culture of the teacher]. [Navch.-metod. posib.]. Kharkiv: NTU «KhPI», 198 (in Ukrainian).
8. Prykhodko, V. (2018). *Pedahohichna kultura: zaniattia z elementamy treninhu (dlia vykhovateliv doshkillnykh zakladiv)* [Pedagogical culture: classes with elements of training (for preschool teachers)]. *Psykholog doshkillia* [Preschool Psychologist], no 10, pp. 4–17 (in Ukrainian).
9. Smakovskiy, Yu. V. (2016). *Pedahohichna kultura vchytelia yak naukova problema* [Pedagogical culture of the teacher as a scientific problem]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni alfreda nobelia. Seriiia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky* [Bulletin of the Alfred Nobel University of Dnipropetrovsk. Series "Pedagogy and Psychology". Pedagogical Sciences], no 2 (12), pp. 290–29 (in Ukrainian).
10. Shcherban, P. (2004). *Pedahohichna kultura ta yii znachennia v suspilstvi* [Pedagogical culture and its importance in society]. *Ridna shkola* [Native school], no 7–8, pp. 16–19 (in Ukrainian).
11. Beijjaard, D. (2019). Teacher learning as identity learning: models, practices, and topics. *Teachers and Teaching*, 25 (1), 1–6.
12. Lindblom-Ylänne, S., Trigwell, K., Nevgi, A., & Ashwin, P. (2006). How approaches to teaching are affected by discipline and teaching context. *Studies in Higher Education*, 31, 285–298.

Abstract

ROMANYSHINA Lyudmila KRYSHCHUK Bogdan, HURA Antonina

THE FORMATION OF A PEDAGOGICAL CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS AS A PRESSING PEDAGOGICAL ISSUE

The article substantiates that modernization of the educational system at all levels is one of the most important directions of modern state educational policy. The central place in the reformation of higher education is occupied by ensuring and improving the quality of the educational process. These are both the goals and the results of each higher education institution's activities. Modern higher education in Ukraine is a central social and state institution whose essential function is to prepare future specialists for various aspects of future activities in a specific field. The challenge of improving the quality of modern specialist's; work depends on the development of a pedagogical culture. The solution to this problem is vital, first of all, since the formation of skills to solve professional challenges is a priority and more than obvious. This paper **aims** to analyze the phenomenon of the pedagogical culture of future specialists, as well as to determine the main directions of its formation in higher education institutions. **Research goals:** to analyze scientific research on the selected topic; to consider the existing positions of scientists on the phenomenon under study; to identify the main directions within which the formation of student's; pedagogical culture takes place. A combination of interrelated **research methods** was employed to determine the theoretical framework of the studied phenomenon. These methods include analysis and synthesis, comparison, classification, and generalization of scientific approaches to the research problem presented in philosophical, sociological, psychological, and pedagogical sources. **Research results.** The pedagogical culture is seen as an integral feature that determines the ability of future specialists to solve professional issues and typical professional tasks that arise in real situations in their professional activities by using knowledge, professional and life-giving experience, values, and personal abilities. In general, the concept of "pedagogical culture" is associated with the creative development of people and their self-realization, professional self-improvement, and the cultural potential of a person. In this regard, the formation of a pedagogical culture is becoming increasingly important. It also becomes a critical factor in the professional and personal development of future specialists. The author has substantiated that the processes of education, upbringing, and professional formation of future specialists at the current stage are directly related to society's attitude towards the values of pedagogical culture. The development and preservation of pedagogical culture is not only a condition for the effectiveness of the educational process but also an indicator of the viability of the education system itself. It has been determined that the formation of student's; pedagogical culture is carried out during professional training in three main areas: during psychological and pedagogical training of students (the study of psychology, pedagogy); within the organization of student's; self-activity aimed at developing and deepening theoretical knowledge and practical skills; during self-education and self-educational activities. The formation and development of pedagogical culture is a complex process that lasts for the entire professional life.

Keywords: professional culture, pedagogical culture, future specialists, professional training.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Романишина Л., Кришчук Б., Гура А. Формування педагогічної культури майбутніх фахівців як актуальна педагогічна проблема. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 1. С. 154-161.

Romanyshina L., Kryshchuk B., Hura A. (2023) The formation of a pedagogical culture of future specialists as a pressing pedagogical issue. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, № 1, pp. 154-161.